

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Jacobi Sadoleti Card. Et Episcopi Carpentoractensis Viri
Disertissimi, Opera quæ exstant omnia**

Sadoleto, Jacopo

[Francofurti], 1607

V. Iac Sadoletvs Episc. Carpent, Hieronymo Nigro, S.P.D.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-69244](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-69244)

Quo quidem ipso fit, ut tibi nihil possim ex eo genere in praesentia mittere quod lectione dignum sit: dies fortasse aliquid adferret & mea spes, commendationesque non semper abibunt irrita. Sed abs te, quae huiusmodi vrbinitatem te scribis confecisse, cum ego auidè expecto. Recordor n. primo illo scru cum eum recens peperisses, quanto te mihi si liber arripserit: quam mihi mirè placuerit & elegantia in eo sermonis, & copia, & grauitas ipsa, ac prudentia. Quae cum ego tum plena iam & perfecta esse arbitrarer: tu tamen homo iuuenis, & acutius cernens, quam ceteri omnes, perspicacibus animo quiddam praestantius, quod nos ne cogitatione quidem aspirare possemus. Ita multorum annorum mora & lima, & veritatem illi ac dignitatem, & nobis desiderium legendi auxit. Quod si certos nactus fueris, qui deserant, (nam ut non tuto committas, minime postulandum est) gratissimum mihi feceris, si cum mihi quam primum miseris. De his in meo quoddam ista in illam voluntate, & letor, & habeo gratiam. Scripsi ego ad eum litteras acceptis tuis literis: sed ita acciderat, ut cum ea mense Decembris data essent, mihi Martio denique redderentur: quo tempore ille Venetiam exceleserat, & ad Pontificem erat profectus. Vbi quae, in eum, tamen magno illi honori & emolumento semper erit, & domus sua ac familiaritas: tum apud ceteros auctoritas & commendatio. Quod quidem eo cupidius manere illi saluum apud te opto, quod duriore adhuc fortuna constiterat exitu suorum consilio: etiam nunc nullum videt. Nos hic viuimus in fortuna tenui, de reliquo satis contenti, nam & amoenis in locis sumus, & in amore omnium quodque cunctorum maximè est, quacumque pacem & tranquillitatem animi turbare possunt, omnia penitus ex animo ipso eleuimus: atque eripimus. Itaque nullam iam cogitamus, nisi ut philosophia habere rationem, quo in genere ut alias scripsimus, te ad iudicium potissimum & duce uti meditauerim. Egidium Cardinalem multis commodè valere mihi valde molestum est. Amo n. hominem maiorem in modum. Nam cum omni eximia virtute & humanitate praeditus est: tum & mihi, & tibi semper fuit amicissimus. In tanta autem penuria nostri temporis virorum talium, & amandus & colendus à nobis praecipue est. Ei ut plurimum dicas meis verbis salutem, itemque nuncios ad eum me scripturum fuisse, nisi valerem eius parcendum esse duxissem, vehementer te rogo. Vale mihi charissime & suavissime Bembè, nosque ut facis diligere, cunctis omnibusque amicis salutem à nobis dic. Vale Carpentoracè, prid. Idus Martias, M. D. XXVIII.

V.

IAC. SADOLETUS EPISC. CARPENT.

Hieronymo Nigro, S. P. D.

A 4

Ez

EX eis literis, quas abs te IV. Idus Iulij datas, V. Calen. Septem.
 & horribili casu, quo vrbs Roma, & totius ferè Italiae reliqua di-
 gnitas, immanis barbariae fluctibus oppressa est, amissis rebus ca-
 teris saluum ipsum atque incolumem in patriam reuertisse: quod
 & de te cognosce, & de aliis trem nonnullis qui ob virtutem & a-
 micitiam mihi sunt charissimi, non mediocriter mihi solatium in
 meis maximis doloribus præbuit. Quanquam enim, vt tute scri-
 bis, fortunæ spoliari graue est, præsertim innocenti, cui nullo i-
 psum merito ista accidunt: grauius etiam amittere optimorum
 studiorum lucubrationes, multis vigiliis, & multo sudore diu col-
 lectas: tamen ea vis malorum, & tantus concursus omnium cala-
 mitatum fuit, vt non pessimè cum illis videatur esse actum, qui-
 bus libertatem in hoc tempore, & salutem tueri fuit licitum. Quod
 tibi & aliis plerisque tui similibus, meis familiarissimis, Dei im-
 mortalis ope & auxilio contigit lætor. Nam quod ego sapien-
 tia quadam videat consecutus, vt abserim in tam acerbis rebus,
 atque temporibus: nequaquam id mihi arrogo, sed hoc eisdem
 Dei erga me beneficium agnosco, gratiasque ago illi, quantas e-
 quidem possum. Nam quas debeo vt agam & referam, non mo-
 do meæ, sed ne vllius quidem humanæ facultatis est. Certè enim
 si quid ego vidi, aut præmonui: si quid in me aut boni sensus in
 tanto rerum motu, aut prouidentis in posterum consilii fuit, to-
 tum id fuit à Deo: cui dum cupio dare eas operas, quæ à mea fide
 & à pietate mea requirantur: quid mirum, si ita accidit, vt boni
 consilium euaserit sapientia? Nec verò ego aliud mediis fidius
 statuo esse sapientiam, quam meminisse vnumquemque, quid
 sui officii & muneris sit: idque cum fide & cum integritate præ-
 stare. Quod si hi fecissent, qui maximè debuissent, (de summo
 Pontifice non loquor, cuius mihi virtus, clementia, integritas
 semper visa est non solum magna, verum etiam admirabilis)
 quod nunc ad omnium iniurias & contumelias proiectum est: in
 pristina sua veneratione maneret sacerdotium. Sed recordatis
 profectò reliquorum ordinum, morumque communium labem
 & confusionem: quos ego accusando non insequar: non quia
 causa fuerint vniuersæ calamitatis: sed quia non possum com-
 memorare sine dolore, quæ & vrbi omnium nobilissimæ & homini-
 bus multis mihi necessitudine iunctis, infanda & atrocia conti-
 gere. Illud dico, quod sentio, Deum hominesque contestans, eu-
 pisse optimum Pontificem mederi moribus perditis. Sed cum res
 ferro egeret, non malagmate: ipsius autem natura & lenitas à
 vehementioribus remediis abhorreret: vt in corporum solet mor-
 bis, sic in corruptis moribus, quæ intempèstiuè adhibita est, auxit
 morbum potius medicina quam leuauit. Mihi quidem sæpe sum-
 mi Pon-

mi Pontificis virtutem ac probitatem, beneuolum etiam aduersus ipsum me animum, egregiamque humanitatem, mecum reparanti, sic amore animus incenditur, non aliquo nouo videlicet, sed illo veteri & diu antè suscepto: ut interdum mihi peccare videat, quod non præstito sim, tantarum illi miserationum & consolatorum, & comes. Quod si non his vinculis sanctioribus detinerer, nec tanti munere officij Deo esse m' astrictus: aut si arbitraret, posse me vnà cum Dei, & Christianæ Reipublicæ honore ac commodo, illius saluti, dignitatiq; prodesse: crede mihi, quo minus me in omne demitterem discrimen, non periculo vlllo, non vlla propostita acerbitate deterreret. Sed rem intelligo adductam in eum locum, ut legendum tantummodo nobis sit, nec meam vicem mihi quidem? quoquo enim modo se habet res, mea natus est in portu) sed humanitate vincor, & mollicia animi quædam, ut aliorum incommoda ducam pro meis. Nam me, etsi eadem, quæ tam multos pessum dedit, fortuna afluat: quod meis & meorum familiarium non tam fortunis, quàm reliquis veterum fortunarum amissis, omnes ad me nudi atq; egentes conuolauerunt: tamen quoniam ferre hæc modicè didici, vel natura, vel consilio, vel etiam vsu planè doctus: viuo autem deoq; & in ea gente regioneq; terrarum, quæ pace & concordia imprimis solata est, & in eo obeundo munere quod mihi maximè congruens & honestum est: non meam vicem doleo, sed aliorum. Nam mihi quod ipse grauiter habeo potius, quàm quod lugeam. Eorum verò, quos amari, amoq; incommodis quin mouear, fieri nullo modo potest. Habeo tamen spem, & rationem quandam, quæ mihi ut in malis, non parum solatij affert: illam videlicet, quam ad Deum ipsum refero: quem scio, & noui, ita irasci solere peccatis hominū, ut sibi solui eas penas velit, quæ illis ipsis, qui deliquerunt, vitales sint & salutares. Quam eandem rationem reparantem (petis enim à me per litteras, ut tibi aliquid consolam, quod sit leuamentum doloris tui) volo bene sperare de reliquis rebus. Cui enim castigatio fuit, eidem erit Deo salus nostra cura. Porro ea magis ex virtute & religione, & probatis moribus quàm ex opibus multis & lauta suppellectili spectanda est. Quod si multò minore in bono lesi fuimus, ut in eo quod maximum bonum est, augeamur, quis lugeat iure? neq; hanc felicitatem quandam potius, quàm calamitatem fuisse ducat? Sed de his satis. Ego te tuos labores, & studiorum vigilias perdidisse, valde moleste fero: quod mihi idem accidit, casu propè mirabili, euenit tristiore. Cùm enim direptis rebus careret, libri soli disperditos ab hostium iniuria intacti, in nauim coniecti, ad Galatæ littus iam peruecti essent: incidit in vectores, & in ipsos familiares meos pestilentia. Quo metu ij permoti, quorum ad littora

naus appulsa fuerat, onera in terram exponi non permisere. Ita
 asportati sunt in alienas & ignotas terras: exceptisq; voluminibus
 paucis, quæ deportavi mecum huc proficiscens, mei reliqui illi
 tor labores quos impenderamus, Græcis præsertim tot codicibus
 conquirendis vndiq; & colligendis: mei tanti sumptus, mee cu-
 rare, omnes iterum iam ad nihilum reciderunt. Ex quo fat perspe-
 ctum est, præter communes eū genere Italo hoc tempore inimi-
 citias proprium aduersum me bellum gerere fortunam. Sed nihil
 illa proficet: maximum habeo in summo Deo, non paruum in
 æquitate animi per fugium. Non me tantum quotidianæ illius
 iniuriæ conuellunt, quantum assuefaciunt ferre hæc humana
 fortiter atq; constanter: atq; eō quidem fortius, quōd Deum mi-
 hi patronum non deesse intelligo: nullo hoc merito, nullis virtu-
 tum officiis fateor. Sed quid refert, si is adest tamen, meque ipse &
 protegit, & tutatur? cuius, quō minus ego illis dignus sum, hoc
 sunt maiora erga me & præstantiora beneficia. Pro quibus veniam
 aliquando gratus in illum esse possim. adnitur quidem certe, ma-
 iusq; etiam donum eius agnoscam, si gratus fuero: quàm cætera
 cuncta pro quibus gratia debeat? Quid ergo est hoc vulnere
 quo nullum grauius studiosis hominibus insigi potest, amillariū
 scilicet vigiliarum & lucubrationum, tu leuius multo percussus
 es, cui ingenium & ætas suppeditat, quàm ego: cui quantum
 quæso est reliquit? Sed tamen ne sic quidem deficio animo: tibi que
 autor sum, eadem illa studia acrius repetendi: vt non plus dera-
 ctum fortunæ iniuria, quàm per diligentiam additum esse videa-
 tur. Illud fuit extremum in tuis literis, velut approbatio amoris
 erga me tui: quod scribis nihil tam optabile tibi esse, quàm esse
 apud me, & hoc ocio frui mecum. In quo, ne viam mi Nigete, si
 tibi concedo, vt tu me cupidius appetas, quàm ego te. Amaui sem-
 per plurimum ingenium, probitatem, sedacum animum, specta-
 tos mores: sed imprimis tuum bene mihi perspectum erga me a-
 morem. Quō minus autem, quod sum me cupiebam, aliquid illu-
 stre ad te commodum atq; ornamentum ex nostra amicitia pro-
 ficisceretur: meministi profectō quæ res fuerit impedimento.
 Quod nunc quidem vertit in bonum: si quidem minus malum
 est carere, quàm amississe. Quæ autem sunt in his locis, eiusmodi
 sunt: vt animus si sic æquus vacuusq; cupiditate, nihil fieri possit
 amceniū, & si his rebus contentus esse possit, hoc est, paulō mi-
 nus quàm mediocribus: oculi quidem & honestissimarum ac iu-
 cundissimarum voluptatum affatim est quodq; imprimis tibi esse
 gratum scio, summa nostra in te constat beneuolentia. Sed de re
 rota tuum consilium est, verum videlicet, & quando. Nos quidem
 rui sumus. Lazarum queror ita nostri oblitum, vt nihil adhuc
 ad me dedecit literarum. Nec puo tamen ab eo me non amari,
 quem

quem ego mirifice diligo. Eum de hoc commonefacias velim, multaque & illi, & ceteris amicis salutem a me dicas. Vale mihi Nigri, & nos amate persevera. Iterum vale. Carpentora Acti, V. Id. Septemb. Anno M. D. XXVII.

VI

IAC. SADOLETUS EPISC. CAR-

pent. Federico Fregoso Archiepiscopo Salernit.

S. P. D.

Paulus ad nos reversus, simul ve in me incidit, ipso primo aspectu & colloquio, statim interrogatus a me nunquid Lagduni tecum esset congregatus, & te, quod tantopere cupiebat, convenire potuisset: Ego vero, & conveni hominem, & multum cum eo vixi, valde mihi ex sententia contigit: neque arbitror, inquit, alios dies mihi in vita illuxisse iucundiores, quam hos, quibus tui tanta virtute atque humanitate fuit licitum. Tum multa de te, de moribus, de literis, de omni genere sermonum, consuetudinumque tuarum est locutus. Quae cum ego audirem, meo perperam de te iudicio consentanea, non mediocriter laetabar, praedicationem veterem nostram huius quoque adolescentis asseratione & testimonio confirmari. Qui (quod mihi credas velim) non paulo est, quam visus ferat, & quam aetas illa postulet prudentior. Sed cum neque ille laudandi & praedicandi, neque ego percontandi finem facerem, is dies in sermonibus de te nobis totus consumptus est. Non enim fatiari poteramus, cum quem ego amore erga te diuturnum iam dudum & stabilem conservarem, ille eo recente flagraret. Quod mihi quoque accidisse recordabor primis illis temporibus amicitiae nostrae, ac familiaritatis: quibus te etiam studio tui, propter tuas eximias & maximas virtutes incensius, ut tum demum conquiescerem animo, cum tecum essem: neque aliud tempus vllum gratum mihi atque optatum accideret. Eisdem nunc vestigiis Paulus ingressus, ab eadem virtute tua, quae me cepit, ipse quoque arreptus est: ut in amore tui & observantia habituras sis posthac non hominem vnum ex nostra familia, sed familiam cunctam. Sed quod tu aliis occupationibus impeditus, quem admodum constitueras, in haec loca venire nequiveris: mihi (ut verè fatear) valde molestum est. Iam enim peccoperam animo fructum eximia cuiusdam voluptatis, quem in te videndo & amplectendo perciperetur essem. Tum autem erat multarum rerum, consiliorum etiam multorum, inter eos communicatio facienda: in quibus & tu sententiam meam penitus cognovisses, & ego tuam exquisissem. Ira parati uterque nobis (sicut ego opinor) ut vter consiliū attulisset melius, id am-

bobus